

Phát huy bản chất của hoạt động báo chí để nâng cao hiệu quả truyền thông chính sách

ThS. NGUYỄN THỊ LAN PHƯƠNG

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: phuongnguyenajc@gmail.com

Nhận ngày 1 tháng 1 năm 2025; chấp nhận đăng tháng 3 năm 2025.

Tóm tắt: Báo chí là một trụ cột không thể thiếu trong hệ thống truyền thông đại chúng, giữ vai trò quan trọng trong truyền thông chính sách. Ngày nay, việc đưa chính sách công vào cuộc sống, tạo đồng thuận xã hội, có ảnh hưởng sâu sắc đến sự phát triển kinh tế - xã hội của mỗi quốc gia. Do đó, vai trò của báo chí như một cầu nối giữa Đảng, Nhà nước và người dân hay chính là giữa chủ thể ban hành chính sách với đối tượng thụ hưởng chính sách trở nên vô cùng cần thiết. Để báo chí có thể phát huy mạnh mẽ, toàn diện hơn nữa những ưu điểm nổi trội của mình đối với công tác truyền thông chính sách, thì việc nhận diện và nắm vững bản chất của mình, tuân thủ các nguyên tắc cốt lõi của nghề báo là điều kiện tiên quyết.

Từ khóa: phát huy; bản chất; hoạt động báo chí; hiệu quả; truyền thông chính sách.

Abstract: Journalism is an indispensable pillar of mass communication and plays a crucial role in policy communication. Today, the successful implementation of public policies and the fostering of social consensus significantly impact a nation's socio-economic development. Therefore, it is necessary for journalism to serve as a vital bridge between the Party, the State, and the public-connecting policymakers with policy beneficiaries. For journalism to fully and effectively leverage its outstanding advantages in policy communication, it is essential to recognize and understand its core nature while adhering to the fundamental principles of the profession.

Keywords: enhancing; essence; journalism activities; effectiveness; policy communication.

Hiện nay, ở các nước đang phát triển nói chung và Việt Nam nói riêng, các vấn đề về chính sách (chính sách công) có ảnh hưởng lớn tới sự phát triển kinh tế xã hội của mỗi quốc gia. Việc xây dựng chính sách, công bố chính sách, thực thi chính sách như thế nào và hiệu quả đến đâu phần lớn do công tác truyền thông chính sách quyết định. Xác định được tầm quan trọng của truyền thông chính sách, ngày 21/3/2023, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Chỉ thị số 7/CT-TTg về việc tăng cường công tác truyền thông chính sách với hi vọng đây sẽ là một bước đột phá tạo ra những chuyển biến mạnh mẽ, tăng cường hơn nữa hiệu quả truyền thông chính sách, đưa mọi chủ trương, đường lối,

chính sách của Đảng, Nhà nước và Chính phủ vào cuộc sống. Với Chỉ thị này, các cơ quan quản lý hành chính nhà nước các cấp đã được giao trách nhiệm của mình vào công tác truyền thông chính sách, trong đó có các cơ quan báo chí.

Báo chí là một trong những kênh truyền thông đóng vai trò cầu nối quan trọng giữa chủ thể ban hành chính sách và đối tượng thụ hưởng chính sách thông qua việc tạo lập các diễn đàn đối thoại và phản biện chính sách. Do vậy, báo chí giúp lan tỏa thông tin về các chính sách đến đông đảo công chúng, đảm bảo mọi người đều có cơ hội tiếp cận và hiểu rõ về chính sách.

Có thể nói, ngày nay, các cơ quan báo chí Việt

Nam cơ bản đã và đang nhận thức đúng đắn về vai trò đưa chính sách vào cuộc sống, tạo đồng thuận xã hội, góp phần quan trọng vào việc nâng cao hiệu quả thực thi chính sách, từ đó thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo an sinh xã hội và phát triển văn hóa... Để báo chí có thể phát huy mạnh mẽ, toàn diện hơn nữa những ưu điểm nổi trội của mình đối với công tác truyền thông chính sách, thì trong quá trình hoạt động, báo chí phải thể hiện được đúng, đủ bản chất của mình.

1. Bản chất của hoạt động báo chí

Như đã trình bày ở trên, báo chí đóng vai trò trung tâm, là một trụ cột không thể thiếu trong hệ thống truyền thông đại chúng. Với lịch sử phát triển lâu đời, báo chí khẳng định mình không chỉ là một hiện tượng xã hội mà còn là một hoạt động mang tính đặc thù, có vai trò quan trọng, chi phối và tạo ảnh hưởng sâu rộng đến mọi mặt của đời sống. Tuy nhiên, thực tế cho thấy, dưới tác động của cuộc Cách mạng Công nghiệp 4.0, báo chí đang gặp phải không ít thách thức, việc nhận diện và nắm vững được bản chất của hoạt động báo chí tuy không phải là một yêu cầu mới mẻ nhưng lại hết sức cần thiết trong thời điểm hiện tại. Bản chất của hoạt động báo chí được thể hiện cụ thể như sau:

Báo chí là phương tiện và phương thức thông tin - giao tiếp xã hội, liên kết xã hội, can thiệp xã hội

Có thể nói rằng thông tin - giao tiếp là vấn đề cơ bản nhất, là chức năng xã hội quan trọng nhất của báo chí, bởi sự ra đời của báo chí trước hết là nhằm thỏa mãn nhu cầu thông tin ngày càng cao của con người. Trong quá trình đáp ứng nhu cầu của công chúng, báo chí thông qua các kênh, các loại hình khác nhau để hình thành nên các dòng thông tin đại chúng, tác động vào đông đảo công chúng nhằm lôi kéo và tập hợp, giáo dục, thuyết phục cũng như tổ chức đông đảo nhân dân tham gia giải quyết các vấn đề kinh tế - xã hội đang đặt ra theo định hướng chính trị nhất định, hoặc tạo lập diễn đàn xã hội rộng rãi thu hút sự tham gia của đông đảo nhân dân bàn luận những vấn đề thiết thực, liên quan đến đời sống cộng đồng⁽¹⁾.

Bản chất hoạt động báo chí được biểu hiện ở

những khía cạnh, và hướng tác động vào đông đảo công chúng trong xã hội là phổ cập nhất. Trong quá trình đó, báo chí đảm bảo tính công khai, minh bạch và dân chủ, tính định hướng chính trị rõ ràng, sự phong phú đa dạng, nhanh chóng và kịp thời...

Để báo chí hoạt động đúng bản chất nêu trên, cần đảm bảo 5 yêu cầu sau: *thứ nhất*, nhà báo phải luôn tuân thủ chuẩn mực về đạo đức nghề nghiệp; *thứ hai*, nhà báo cần lựa chọn sự kiện, chủ đề với hàm lượng văn hóa cao nhất; *thứ ba*, cơ quan báo chí cần đa dạng cách thức thu nhận thông tin từ người dân, khuyến khích người dân đóng góp ý kiến, phản ánh các vấn đề trong đời sống xã hội để làm phong phú nguồn tin, tăng gắn kết giữa báo chí và cộng đồng; *thứ tư*, báo chí vừa ưu tiên tuyên truyền chủ trương, đường lối, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước, vừa phản ánh kịp thời tâm tư nguyện vọng, những vấn đề bức xúc của nhân dân giúp những vấn đề đó sớm được giải quyết; *thứ năm*, các cơ quan báo chí cần tích cực ứng dụng khoa học công nghệ hiện đại vào tất cả các bước trong quá trình sản xuất, đội ngũ nhà báo phải nâng cao khả năng tác nghiệp đa kỹ năng, đa phương tiện, đa loại hình□

Báo chí là hoạt động chính trị - xã hội

Hoạt động báo chí là hoạt động chính trị, bản chất này được xác lập là do đặc điểm, tính chất và mục đích chính trị của thông tin báo chí. Ở góc độ chính trị, báo chí được tiếp cận và lý giải như sau: (1) là phương tiện giao tiếp chính trị; (2) là phương thức liên kết, kết nối chính trị; (3) là công cụ giám sát và phản biện xã hội (4) báo chí gắn chặt với các hoạt động của các cơ quan, tổ chức chính trị và các chính trị gia; (5) nhà báo là nhà hoạt động chính trị - xã hội□

Ở Việt Nam, Luật Báo chí (số 103/2016/QH13 ngày 05/4/2016 của Quốc hội) đã xác định □Báo chí là cơ quan ngôn luận của Đảng, Nhà nước, của các tổ chức chính trị - xã hội□ Vì vậy, với vị trí □đại diện phát ngôn□theo quy định tại Luật như trên, các hoạt động của báo chí hiển nhiên là hoạt động chính trị, xã hội có tầm ảnh hưởng sâu rộng. Lúc này, báo chí có vai trò chủ chốt trong tuyên truyền lý tưởng chính trị, quan điểm và đường lối chính

trị; tập hợp và tranh thủ lực lượng đồng minh chính trị, cổ vũ hành động và phong trào chính trị, tổ chức nhân dân thực hiện chủ trương, chính sách, tuyên truyền cổ vũ chính sách và nhiệm vụ đối nội, đối ngoại□ Đối với nhà báo thì cần □làm chính trị□ chuyên nghiệp hơn thông qua ngòi bút sắc bén, công tâm.

Hoạt động báo chí là hoạt động xã hội, đây là bản phân, nghĩa vụ xã hội của báo chí đối với cộng đồng đã được xác định sớm ngay từ khi ra đời. Do đó, báo chí tích cực tham gia giải quyết các vấn đề của cộng đồng xã hội bằng cách thực hiện vai trò kép là vừa phát hiện, nêu ra vấn đề như một □người gác cổng□ của xã hội, vừa tác động đến dư luận, khơi dậy sự quan tâm, tập hợp nguồn lực xã hội. Hiện nay, vấn đề chung của cộng đồng và xã hội mà báo chí đang tập trung khai thác bao gồm: môi trường, dịch bệnh, tội phạm, lao động, và những hoàn cảnh sống khó khăn cần giúp đỡ□

Thể hiện đúng bản chất hoạt động xã hội là cách các cơ quan báo chí nâng cao uy tín và vị thế, tạo ra được sự gắn kết với công chúng, bám sát thực tiễn, chủ động tạo lập ảnh hưởng và ghi dấu ấn thương hiệu trong □thị trường báo chí - truyền thông□ Thực hiện các yêu cầu đặt ra dưới đây sẽ giúp hoạt động báo chí đảm bảo đúng bản chất xã hội của mình:

Một là, hoạt động của báo chí đảm bảo hướng tới sự phát triển bền vững của xã hội, vì lợi ích cộng đồng và chất lượng đời sống vật chất, tinh thần của nhân dân;

Hai là, các cơ quan báo chí cần đẩy mạnh tin bài liên quan đến các vấn đề mang tính xã hội, nhân đạo và nhân văn... nhằm khơi dậy phong trào xã hội rộng khắp, giúp đỡ những người và nhóm người có hoàn cảnh khó khăn, khắc phục hậu quả thiên tai, dịch bệnh□ Trong những năm qua, các cơ quan báo chí trong nước đã và đang phát huy tốt vai trò thông tin, hỗ trợ cộng đồng. Điển hình của năm 2024 là những nỗ lực của báo chí thông qua việc cập nhật thông tin nhanh chóng, chính xác về tình hình siêu bão Yagi đổ bộ vào Việt Nam, phản ánh đầy đủ mức độ thiệt hại, đồng thời chia sẻ những câu chuyện cảm động về người dân vùng

bão, những nỗ lực cứu hộ, giúp đỡ của cộng đồng, chính quyền và Nhà nước Việt Nam. Qua đó, báo chí nâng cao nhận thức về thiên tai, khơi dậy lòng trắc ẩn, tinh thần tương thân tương ái, huy động nguồn lực trong và ngoài nước, tạo ra sức mạnh cộng đồng to lớn, cùng chung tay hỗ trợ, quyên góp, giúp đỡ người dân vùng thiệt hại;

Ba là, hoạt động báo chí mang đậm tính xã hội khi đưa tin một cách chính xác, khách quan và đa chiều, để từ đó giúp công chúng hiểu rõ thực tế, và huy động được sức mạnh, trí tuệ của toàn xã hội nhằm giải quyết những khó khăn, vướng mắc trong thực tiễn với sự đồng thuận cao...

Bốn là, thông qua báo chí, giáo dục ý thức xã hội, ý thức cộng đồng cho công dân, tạo sự liên kết xã hội dựa trên nhận thức về vai trò, nghĩa vụ, quyền lợi và trách nhiệm, đồng thời thúc đẩy tinh thần tự giác, lao động sáng tạo vì lợi ích chung.

Báo chí là hoạt động kinh tế - dịch vụ xã hội

Ở các quốc gia phát triển như Anh, Mỹ, Thụy Điển□ báo chí từ lâu đã được công nhận là một ngành kinh tế quan trọng, thậm chí là mũi nhọn... còn tại Việt Nam, giữa những năm 80 của thế kỷ XX báo chí vẫn tồn tại hoàn toàn trong cơ chế bao cấp⁽²⁾. Sau Đổi mới năm 1986, việc nền kinh tế chuyển sang cơ chế thị trường và hội nhập quốc tế, khiến báo chí đứng trước yêu cầu phải nhanh chóng thay đổi tư duy hoạt động, tích cực quan tâm đến kinh tế báo chí. Tuy nhiên, việc chuyển đổi sang mô hình kinh tế trong lĩnh vực báo chí của Việt Nam diễn ra chậm hơn so với các ngành nghề khác khi mà đến đầu những năm 90, hầu như các cơ quan báo chí vẫn còn quá lạ lẫm với vấn đề tự chủ tài chính⁽³⁾.

Dần dần, cùng với xu thế hội nhập và phát triển, ngày càng nhiều cơ quan báo chí đã tự chủ về tài chính, đảm bảo các nguồn lực cho hoạt động và mở rộng quy mô. Điều này khẳng định, tại Việt Nam báo chí cũng là một ngành kinh tế với những hoạt động kinh doanh riêng. Hiện nay, Đảng và Nhà nước ta đã xác định báo chí có vai trò vừa là công cụ tuyên truyền, vừa tham gia hoạt động kinh tế, kinh doanh, hài hòa các mục tiêu phát triển đất nước. Luật Báo chí và các chính sách liên quan

cũng tạo điều kiện cho báo chí hoạt động kinh doanh hiệu quả trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa.

Thêm vào đó, báo chí không chỉ là một ngành kinh tế đơn thuần, mà còn là một dịch vụ xã hội thiết yếu - cung cấp thông tin chính thống cho công chúng, giúp họ hiểu biết về thế giới, tham gia vào đời sống xã hội, giám sát quyền lực từ đó nâng cao dân trí, định hướng dư luận, bảo vệ quyền lợi công dân và thúc đẩy sự phát triển của xã hội. Cân bằng giữa hai vai trò này là yếu tố cốt lõi để báo chí tồn tại, phát triển bền vững, hoàn thành sứ mệnh cao cả của mình.

2. Phát huy bản chất của hoạt động báo chí để nâng cao hiệu quả công tác truyền thông chính sách công

Trong bối cảnh "thế giới phẳng" với sự phát triển mạnh mẽ không ngừng của công nghệ, báo chí Việt Nam đang thể hiện sự nỗ lực của mình trong việc đảm bảo phát huy bản chất của hoạt động báo chí trong công tác truyền thông chính sách. Vừa là cơ quan ngôn luận của Đảng và Nhà nước, vừa là diễn đàn của nhân dân, báo chí thực hiện tốt chức năng thông tin, định hướng dư luận, đồng thời giám sát, phản biện xã hội, góp phần vào sự ổn định và phát triển đất nước. Không chỉ phục vụ tích cực cho công cuộc đổi mới, báo chí còn chủ động đổi mới chính mình để đáp ứng yêu cầu của lịch sử. Bản chất tốt đẹp của hoạt động báo chí ở Việt Nam được thể hiện, nhìn nhận bằng những đóng góp tích cực trong ba giai đoạn quan trọng của chu trình truyền thông chính sách công dưới đây:

Thứ nhất, báo chí trong giai đoạn hoạch định chính sách

Hoạch định chính sách là khâu đầu tiên trong một chu trình chính sách. Có thể hiểu đó là quá trình làm ra chính sách bao gồm các bước: Xác định nhu cầu vì sao phải hoạch định chính sách; Xây dựng dự thảo các phương án chính sách; Lựa chọn phương án tối ưu; Hoàn thiện và thẩm định phương án; Quyết nghị ban hành chính sách; Công bố chính sách. Được coi là khâu đặc biệt quan trọng trong chu trình chính sách bởi chỉ khi hoạch định

chính sách tiến hành một cách đúng đắn, khoa học, mới xây dựng được một chính sách tốt, là tiền đề để chính sách đó có thể đi vào cuộc sống, được người dân đón nhận, mang lại hiệu quả cao và nhận được sự đồng thuận xã hội.

Ngay từ khâu đầu tiên này, trong việc khởi phát vấn đề chính sách, báo chí cần tham gia tích cực và phát huy bản chất của mình trong việc đưa thông tin tới người dân, tạo liên kết giữa người dân và chính sách để giai đoạn này được thực hiện một cách đúng đắn và hiệu quả.

Trong thực tiễn, báo chí đã thông qua các phương tiện truyền thông đại chúng công khai nội dung chính sách đối với người dân trong toàn xã hội, đặc biệt với nhóm người nằm trong phạm vi ảnh hưởng trực tiếp của chính sách và thu nhận lại ý kiến phản hồi tự họ. Yêu cầu đối với báo chí trong giai đoạn này là những thông tin, kiến thức cung cấp cho công chúng phải đảm bảo tính khoa học và mức độ chuyên sâu. Báo chí tạo ra diễn đàn để công chúng chia sẻ kỹ năng, kinh nghiệm về những vấn đề liên quan đến chính sách, từ đó lấy ý kiến, tổ chức phản biện xã hội. Chính sách sau đó sẽ được các cơ quan có thẩm quyền điều chỉnh sao cho hoàn thiện hơn, phù hợp hơn, khả thi hơn khi được đưa vào cuộc sống.

Đối với những yêu cầu đặt ra tại giai đoạn hoạch định chính sách, báo chí Việt Nam thời gian qua đã vào cuộc khá tích cực, bước đầu đạt hiệu quả. Đã có những dự án, nhiều chính sách công sau khi báo chí vào cuộc, đưa tin, tạo dư luận xã hội và phản biện xã hội đã khiến các cơ quan thẩm quyền có thêm cơ sở để xem xét, ra quyết định chính xác về việc có hay không việc ban hành chính sách hoặc có hướng xử lý vụ việc liên quan đến chính sách một cách công tâm, minh bạch. Ví dụ: Năm 2018, khi Bộ Giáo dục và Đào tạo công bố dự thảo về thay đổi chương trình sách giáo khoa, báo chí đã tích cực vào cuộc phản ánh đa chiều ý kiến từ giáo viên, học sinh, phụ huynh và các chuyên gia. Từ đó các nhà hoạch định chính sách đã có thêm thông tin để xem xét, điều chỉnh dự thảo. Đến năm 2020, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã công bố chương trình sách giáo khoa mới, có nhiều điểm được điều chỉnh

so với dự thảo ban đầu, đảm bảo hơn tính khả thi và hiệu quả khi chính sách được ban hành.

Bên cạnh đó, có không ít các dự án công nghiệp, quy hoạch đô thị, dịch vụ (ví dụ: khu gang thép Formosa, nhà máy thủy điện Xã Loan - Lai Châu, khu đô thị mới Thủ Thiêm - Thành phố Hồ Chí Minh...) đã không được thông tin, phản biện xã hội rộng rãi trước khi triển khai trong thực tế và đến nay đã cho thấy nhiều dấu hiệu gây hậu quả tới môi trường sinh thái, đời sống người dân, ảnh hưởng tới sự phát triển bền vững của quốc gia.

Thứ hai, báo chí trong giai đoạn thực thi chính sách

Thực thi chính sách là hoạt động nhằm biến mục tiêu đưa ra ban đầu khi hoạch định chính sách thành những kết quả cụ thể trong thực tế. Giai đoạn thực thi chính sách thường sẽ bắt đầu trước khi chính sách được thiết lập vững chắc, có đầy đủ các căn cứ, dữ liệu và mang tính pháp lý. Đây là khâu đưa chính sách vào đời sống nhân dân, vì vậy, rất cần đến sự góp sức của báo chí. Lúc này, báo chí với bản chất là một hoạt động chính trị - xã hội sẽ tham gia vào thực hiện các chiến dịch tuyên truyền, giáo dục, cung cấp thông tin, kiến thức đến cho công chúng, giúp công chúng biết đến, hiểu và thực hiện theo cũng như tham gia giám sát quá trình thực thi chính sách. Báo chí tiếp tục là kênh thông tin quan trọng phản ánh tâm tư, nguyện vọng chính đáng của nhân dân đến các nhà làm chính sách. Thông qua đây, cơ quan ban hành chính sách có thể điều chỉnh, xây dựng phương án mới phù hợp hơn để triển khai chính sách, từ đó việc thực thi chính sách được đồng thuận. Báo chí tiếp tục đóng vai trò điều tiết, định hướng dư luận xã hội, cung cấp thêm thông tin, kiến thức về chính sách đồng thời giải thích, tuyên truyền cho nhân dân.

Ở Việt Nam, những năm qua báo chí đã làm tròn vai trong giai đoạn thực thi chính sách, điều này được minh chứng bằng một số ví dụ sau:

- Báo chí đã tích cực tuyên truyền nội dung, mức phạt, đặc biệt là với hành vi lái xe khi sử dụng rượu bia sau khi Nghị định 100/2019/NĐ-CP về xử phạt vi phạm giao thông đường bộ được ban hành. Các bài viết, phóng sự, infographic được đăng tải

với tần suất cao trên nhiều tờ báo, trang tin điện tử, góp phần nâng cao nhận thức của người dân về an toàn giao thông;

- Nhiều tờ báo đã mở các chuyên mục tư vấn, giải đáp thắc mắc về thủ tục, điều kiện để được hưởng gói hỗ trợ đối với người dân gặp khó khăn do đại dịch Covid-19. Người dân dễ dàng tiếp cận thông tin qua chuyên mục "Hỏi đáp về dịch Covid-19" trên Báo Nhân Dân điện tử, Podcast "Hỏi đáp Covid-19" trên Vietnamplus.vn và các nền tảng số. Báo chí cũng phản ánh những vướng mắc trong quá trình triển khai, giúp cơ quan chức năng kịp thời điều chỉnh.

- Trong giai đoạn 2016 - 2017, Hà Nội cùng với các địa phương khác trên cả nước đã đẩy mạnh việc hoàn thiện thủ tục đất đai và cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất, quyền sở hữu nhà ở và tài sản khác gắn liền với đất (sổ đỏ) cho người dân. Tuy nhiên, quá trình này tại Hà Nội cũng gặp phải không ít vướng mắc, đặc biệt phát sinh nhiều sai phạm, tiêu cực trong quá trình thực hiện như: tình trạng cán bộ, công chức lợi dụng chức vụ, quyền hạn để gây khó khăn, nhũng nhiễu, thậm chí tham nhũng, "ăn chia" với "cò" đất. Loạt bài báo của Báo Tuổi trẻ, Báo Dân trí, Báo VnExpress đã phản ánh thông tin kịp thời, chính xác khiến nhiều vụ việc sai phạm đã được phanh phui, xử lý, góp phần lấy lại niềm tin của người dân. Báo chí đóng vai trò quan trọng trong việc giám sát, phản biện và thúc đẩy quá trình cấp "sổ đỏ" tại Hà Nội giai đoạn này, đồng thời góp phần xây dựng một nền hành chính minh bạch, hiệu quả.

Thứ ba, báo chí trong giai đoạn đánh giá chính sách

Đánh giá chính sách là một giai đoạn quan trọng, diễn ra sau khi chính sách đã được triển khai và ghi nhận kết quả trong thực tiễn. Giai đoạn này tập trung vào việc xem xét, phân tích hiệu quả của chính sách dựa trên việc so sánh giữa kết quả đạt được với mục tiêu ban đầu, đồng thời đánh giá các nguồn lực, điều kiện và quá trình thực hiện.

Với khâu đánh giá chính sách bản chất của hoạt động báo chí cũng được thể hiện rõ nét qua việc cung cấp và đón nhận thông tin đa chiều, khách

quan, từ đó góp phần điều chỉnh chính sách cho phù hợp với thực tiễn. Cụ thể, báo chí đóng vai trò như một kênh thông tin phản hồi, tổng hợp ý kiến đánh giá từ các chuyên gia, người dân và các nhóm đối tượng chịu ảnh hưởng trực tiếp bởi chính sách. Chỉ khi báo chí phản ánh trung thực những mặt được và chưa được của chính sách, những tác động tích cực và tiêu cực đến đời sống xã hội thì chính sách đó mới có cơ hội được điều chỉnh, sửa đổi, hoàn thiện thậm chí thay thế sao cho được phát huy trong thực tiễn.

Ngoài ra, với vai trò giám sát và phản biện xã hội, báo chí sau khi phát hiện những bất cập, hạn chế trong quá trình thực thi chính sách, sẽ chủ động điều tra, phân tích, sẵn sàng công khai thông tin, tìm kiếm giải pháp, đưa ra các kiến nghị để chính sách có những thay đổi phù hợp và kịp thời. Bởi báo chí không chỉ đơn thuần là kênh thông tin, mà còn là công cụ giám sát, phản biện xã hội hiệu quả, nên tính minh bạch, trách nhiệm giải trình của các cơ quan Nhà nước trong việc ban hành và thực thi chính sách đang ngày một được nâng cao. Từ đó, việc hoàn thiện chính sách, đảm bảo sự phù hợp với thực tiễn, lấy nhu cầu, lợi ích của người dân làm trung tâm cũng được chú trọng và đẩy mạnh.

Có thể dẫn chứng một số trường hợp trong thực tế hoạt động báo chí giúp điều chỉnh chính sách ngay cả khi chính sách đã được đưa vào cuộc sống:

- Báo chí góp [tiếng nói] quan trọng trong thông tin, tạo sức ép dư luận về những sai phạm của Dự án đường sắt Cát Linh - Hà Đông, một công trình trọng điểm của Thủ đô. Khi dự án này vấp phải sự chậm trễ kéo dài và đội vốn đáng kể cùng nhiều những bất cập trong quá trình triển khai thì báo chí đã vào cuộc với nhiệm vụ giám sát, phản biện các dự án đầu tư công góp phần phòng chống tham nhũng, lãng phí. Cụ thể: Báo Tuổi Trẻ đăng tải loạt bài điều tra về việc đội vốn, chậm tiến độ, đồng thời chỉ ra những sai phạm trong quản lý và thi công; Báo Thanh niên đưa tin về việc sử dụng thiết bị kém chất lượng, không đảm bảo an toàn; trong khi báo VnExpress tập trung vào những sai phạm trong giải ngân vốn vay ODA, gây thất thoát lãng phí; Báo Nhân Dân cũng có bài thể hiện rõ

quan điểm của Chính phủ về Dự án, đồng thời nhấn mạnh việc xử lý nghiêm sai phạm và hoàn thiện chính sách để đảm bảo hiệu quả cho các dự án đường sắt đô thị. Nhờ có báo chí, tính minh bạch và trách nhiệm giải trình trong việc sử dụng ngân sách công đã được thực thi. Thông qua việc đưa tin khách quan, đa chiều, báo chí đã bảo vệ quyền lợi của người dân, đồng thời thúc đẩy sự phát triển bền vững của đất nước.

- Báo chí Hàn Quốc tham gia vào việc điều chỉnh chính sách quảng bá hình ảnh quốc gia căn cứ vào sự tham vấn và đồng thuận của người dân. Trước đây, 80% sản phẩm quảng bá hình ảnh đất nước Hàn Quốc ra nước ngoài được chính phủ chỉ định, trong đó tập trung vào quảng cáo hình ảnh kiến trúc cổ, di tích lịch sử, cảnh quan thiên nhiên, văn hóa và các giá trị truyền thống. Các sản phẩm truyền thông này chủ yếu được phát trên các kênh truyền hình hoặc qua các phương tiện truyền thông truyền thống. Tuy nhiên, nhận thấy phương pháp trên không đạt được hiệu quả như mong đợi, sau khi điều tra lấy ý kiến người dân và khách du lịch, từ đầu năm 2018 đến nay, Chính phủ đã thay đổi chiến lược quảng cáo thương hiệu quốc gia. Với mục tiêu đổi mới nhưng không làm mất đi thương hiệu quốc gia đã từng xây dựng, Chính phủ Hàn Quốc tăng cường quảng bá hình ảnh quốc gia trong các video được sản xuất công phu, sáng tạo trên kênh Youtube, Facebook, Instagram, Kakaotalk với một số hoạt động chủ đạo là trải nghiệm cuộc sống, mạo hiểm khám phá, làn sóng Hàn Quốc... Đến nay sau một thời gian dài chuyển hướng, hình ảnh Hàn Quốc mới mẻ, năng động và đầy bất ngờ được lan tỏa rộng rãi, thu hút được sự quan tâm lớn của người dân trong nước và du khách nước ngoài, những người mong muốn sẽ được đến và trải nghiệm Hàn Quốc⁽⁴⁾.

3. Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả truyền thông chính sách của báo chí

Báo chí giữ vai trò then chốt trong việc truyền thông chính sách, là kênh thông tin hai chiều đáng tin cậy giữa cơ quan ban hành chính sách và người dân. Tuy nhiên, thực tế cho thấy sự tham gia của báo chí vào quy trình chính sách còn chưa tương

xúng với tiềm năng. Nguyên nhân của thực trạng này xuất phát từ cả phía cơ quan ban hành chính sách và bản thân báo chí.

Về phía cơ quan ban hành chính sách, cơ chế phối hợp, cung cấp thông tin cho báo chí còn nhiều bất cập. Nhiều trường hợp, báo chí không được tiếp cận kịp thời các văn bản chính sách mới, hoặc gặp khó khăn trong việc tiếp cận thông tin từ các cơ quan ban hành chính sách.

Về phía cơ quan báo chí, công tác quản lý của cơ quan báo chí còn thiếu đồng bộ, một số nhà báo chưa được trang bị đầy đủ kiến thức, kỹ năng để phân tích, đánh giá và truyền tải chính sách một cách hiệu quả.

Vậy, để báo chí thực sự trở thành kênh truyền thông chính sách hiệu quả, đưa chính sách đi vào cuộc sống, ngoài việc tiếp tục giữ vững bản chất vốn có của báo chí, cần có sự chung tay góp sức từ nhiều phía, trong đó ưu tiên giải quyết những vấn đề trọng tâm sau:

Một là, cần kiến tạo một môi trường pháp lý thuận lợi, minh bạch cho hoạt động truyền thông chính sách. Nhà nước cần ban hành cơ chế phối hợp chặt chẽ giữa cơ quan ban hành chính sách và báo chí, đảm bảo cung cấp thông tin đầy đủ, kịp thời và minh bạch. Cần thiết phải có những quy định rõ ràng, cụ thể về trách nhiệm của các bên trong việc phối hợp truyền thông chính sách, tránh tình trạng dùn dẩy, né tránh trách nhiệm. Bên cạnh đó, việc xây dựng và hoàn thiện Luật Báo chí cùng các văn bản hướng dẫn chi tiết, cụ thể về hoạt động truyền thông chính sách cũng là yêu cầu cấp thiết. Chính sách hỗ trợ, cung cấp nguồn lực cho hoạt động truyền thông chính sách của báo chí, đảm bảo cho hoạt động này được duy trì và phát triển bền vững cũng là một nội dung cấp thiết.

Hai là, nâng cao năng lực của báo chí trở thành một yếu tố quyết định đến chất lượng truyền thông chính sách. Vì vậy, cần đẩy mạnh đầu tư đào tạo, bồi dưỡng kỹ năng cho nhà báo về lĩnh vực chính sách, trang bị cho họ những kiến thức chuyên sâu, những kỹ năng phân tích, đánh giá và phản biện chính sách một cách sắc bén. Đồng thời, khuyến khích sự hợp tác giữa báo chí và các chuyên gia,

nhà nghiên cứu trong lĩnh vực chính sách, tạo ra sự liên kết, hỗ trợ lẫn nhau trong việc phân tích và truyền tải thông tin. Trong thời đại công nghệ số, ứng dụng công nghệ thông tin, xây dựng các nền tảng thông tin trực tuyến, tăng cường tương tác với công chúng qua mạng xã hội là điều báo chí cần nắm bắt và thực hiện đồng bộ, rộng khắp để tiếp cận thông tin từ người dân một cách nhanh chóng, hiệu quả.

Ba là, bản thân báo chí cần phát huy vai trò chủ động, tiên phong trong truyền thông chính sách. Không chỉ đơn thuần là một phương tiện truyền thông, báo chí cần chủ động tham gia vào quy trình chính sách, từ khâu xây dựng, thảo luận đến khi ban hành và thực thi. Báo chí cần coi trọng hơn nữa, thực sự tích cực phản biện xã hội, lắng nghe và phản ánh ý kiến của người dân, góp phần hoàn thiện chính sách, đảm bảo chính sách thực sự phục vụ lợi ích của nhân dân. Để làm được điều này, yêu cầu người làm báo phải không ngừng nâng cao đạo đức nghề nghiệp, trách nhiệm xã hội, bám sát, phản ánh trung thực và khách quan thực tiễn.

Có thể thấy, hiểu đúng bản chất của báo chí, nhận thức rõ vai trò cầu nối giữa chính quyền và người dân, là tiền đề quan trọng để báo chí phát huy sức mạnh của mình, tham gia vào tất cả các quy trình chính sách để đưa chính sách vào cuộc sống. Chỉ khi báo chí thực sự hoàn thành sứ mệnh của mình, các chính sách công mới có thể được người dân thấu hiểu, ủng hộ và thực thi một cách hiệu quả, góp phần xây dựng một xã hội công bằng, dân chủ và văn minh./.

(1) Nguyễn Văn Dũng (2013), *Cơ sở lý luận báo chí*, Nxb. Lao Động.

(2) Thu Vân, *Báo chí trong lộ trình bước ra tự chủ*, 20/6/2018, Công Lý (<https://congly.vn/bao-chi-trong-lo-trinh-buoc-ra-tu-chu-6930.html>)

(3) Tạ Ngọc Tấn, *Một số vấn đề về phát triển báo chí nước ta hiện nay*, 17/5/2007, Tạp chí Cộng sản.

(4) Tài liệu khóa tập huấn *Tăng cường năng lực thực thi chính sách Chính phủ cho Học viện Báo chí và Tuyên truyền*, KOICA, Hàn Quốc, 10/2018.